

18. Незнамова З.А. Коллизии в уголовном праве: монография / З.А. Незнамова. – Екатеринбург: Изд-во «Cricket», 1994. – 284 с.
19. Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003р., №2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/>.
20. Шакин В.Б. Конкуренция и коллизия уголовно-правовых норм / В.Б. Шакин // Сибирский юридический вестник. – 2001. – № 1. – С. 8-14.
21. Малков В.П. Совокупность преступлений / В.П. Малков. – Казань: Издательство Казанского университета, 1974. – 305 с.
22. Сауляк С.Ф. Проблема конкуренции уголовно-правовых норм: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / С.Ф. Сауляк. – М., 1990. – 170 с.
23. Черданцев А.Ф. Системность норм права / А.Ф. Черданцев // Сб. учен. тр. Свердловского юридического ин-та, 1970. – Вып. 12. – С. 47-63.
24. Черданцев А.Ф. Толкование права и договор / А.Ф. Черданцев. – М., 2003. – 214 с.
25. Власенко Н.А. Коллизионные нормы в советском праве / Н.А. Власенко. – Иркутск: Изд-во Ир-кут. ун-та, 1984. – 99с.
26. Денисенко В.В. Коллизии правовых актов и механизм их разрешения (теоретико-правовой аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В.В. Денисенко. – СПб., 2004. – 177 с.
27. Яцеленко Б.В. Противоречия уголовно-правового регулирования: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 / Б.В. Яцеленко. – М., 1997. – 361 с.

УДК 349.42

АГРАРНИЙ РИНОК ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Павлюченко Ю.М., к.ю.н., доцент кафедри господарського права Донецького національного університету

Павлюченко Ю.М. Аграрний ринок як об'єкт правового регулювання.

У статті досліджено поняття аграрного ринку як об'єкту правового регулювання. На підставі узагальнень визначення ринку проаналізовано основні погляди на поняття аграрного ринку як території, сфери товарообігу і системи інститутів (інституцій), які зводять продавців і покупців сільськогосподарської продукції. Приділено увагу аналізу співвідношень понять аграрного ринку з суміжними поняттями, такими як ринок сільськогосподарської продукції, агропродовольчий ринок, ринок зерна та інші. Зроблено висновок, що аграрний ринок, виходячи з теорії права щодо об'єкту правового регулювання, варто розглядати як систему суспільних відносин. Запропоновано основні напрями правового регулювання для забезпечення функціонування аграрного ринку, серед яких можна назвати встановлення та удосконалення правового статусу учасників аграрного ринку, питання ціноутворення, забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції, державного регулювання аграрного ринку.

Ключові слова: ринок, аграрний ринок, правове регулювання, об'єкт правового регулювання, суспільні відносини, сфера правового регулювання.

Павлюченко Ю.Н. Аграрный рынок как объект правового регулирования.

В статье исследовано понятие аграрного рынка как объекта правового регулирования. На основании обобщений определений рынка проанализированы основные взгляды на понятие аграрного рынка как территории, сферы товарооборота и системы институтов (институций), которые сводят продавцов и покупателей сельскохозяйственной продукции. Уделено внимание анализу соотношений понятия аграрного рынка со смежными понятиями, такими как рынок сельскохозяйственной продукции, агропродовольственный рынок, рынок зерна и другие. Сделан вывод, что аграрный рынок, исходя из теории права по объекту правового регулирования, следует рассматривать как систему общественных отношений. Предложены основные направления правового регулирования для обеспечения функционирования аграрного рынка, среди которых можно назвать установление и совершенствование правового статуса участников аграрного рынка, вопросы ценообразования, обеспечения безопасности и качества сельскохозяйственной продукции, государственного регулирования аграрного рынка.

Ключевые слова: рынок, аграрный рынок, правовое регулирование, объект правового регулирования, общественные отношения, сфера правового регулирования.

Pavluchenko Yu. Agricultural market as the object of legal regulation.

The concept of agricultural market as an object of legal regulation are investigated in the article. On the basis of generalization of the definition of the market analysis the main views on the concept of agrarian market as a territory, the scope of turnover and a system of institutions, which contributes to meeting buyers and sellers of agricultural products. Attention is paid to the analysis of relations between the concepts of agricultural market with related concepts such as the market for agricultural products, agri-food market, the market of grain and others. Based on the theory of law about the object of legal regulation, it is concluded that the agricultural market should be viewed as a system of social relations. The main directions of legal regulation for the functioning of the agricultural market, among which are the establishment and improvement of the legal status of members of the agrarian market, pricing issues, safety and quality of agricultural products, state regulation of the agricultural market.

Keywords: market, agricultural market, legal regulation, the object of legal regulation, public relations, the sphere of legal regulation.

Постановка проблеми. У результаті ринкових перетворень в аграрному секторі економіки в Україні сформовано аграрний ринок. Якщо на початку становлення цей ринок сприймався як місце, де відбувався товарообмін сільськогосподарської продукції, то на теперішній час аграрний ринок виконує активну управлінську роль координатора економічних процесів з метою задоволення потреб у сільськогосподарській продукції [1, с. 126]. Зміна економічної ролі та вихід аграрного ринку на новий рівень розвитку обумовив включення його до пріоритетних напрямів правового регулювання.

Разом з тим аналіз стану названого ринку дозволяє виділити ряд проблемних питань його функціонування, а саме: несформована інфраструктура аграрного ринку; недосконале регулювання ціноутворення, підтвердження безпечності та якості сільськогосподарської продукції, підтримки сільськогосподарських товаровиробників; дублювання повноважень органів державної влади щодо регулювання аграрного ринку тощо.

Такий стан аграрного ринку обумовлений недосконалістю правового і, в першу чергу, нормативно-правового регулювання. Так, поряд з терміном “аграрний ринок” у нормативно-правових актах різної юридичної сили використовуються інші подібні терміни, наприклад, “ринок сільськогосподарської продукції”, “агропродовольчий ринок” тощо. За відсутності їх офіційного визначення постає потреба тлумачення цих термінів задля встановлення сфери правового регулювання. Іншою проблемою є те, що ряд заходів правового характеру, які було передбачено, наприклад Законом України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18 жовтня 2005 р., так і не було втілено.

Загалом, аналіз нормативно-правових актів, якими має забезпечуватись функціонування аграрного ринку, свідчить про відсутність системності і цілеспрямованості нормативно-правового впливу на ці відносини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Поняття аграрного ринку як економічної категорії широко досліджено економістами. Зокрема, свої праці аналізу аграрного ринку присвятили М.О. Гофман, Ю.С. Коваленко, Н.Ф. Павленчик, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та інші. Вони зосередили свою увагу на аналізі економічної суті аграрного ринку, його інфраструктури, внутрішньої будови, механізму взаємодії учасників ринку тощо. Їх напрацювання є важливими для більш повного та глибокого розуміння сутності аграрного ринку як юридичної категорії.

В юридичній науці авторське визначення цього ринку запроповав В.І. Семчиком, проте на сьогоднішній день воно не у повній мірі відповідає чинному законодавству та стану практики. Певних аспектів функціонування аграрного ринку або обігу сільськогосподарської продукції торкалися такі автори, як О.М. Батигіна, В.М. Єрмоленко, Д. Ковальський, О.А. Поліводський, В.Ю. Уркевич та інші. Однак аграрний ринок як об'єкт правового регулювання досліджено недостатньо.

Виділення невирішеної проблеми. На підставі викладеного можна зробити висновок, що основною невирішеною проблемою виступає відсутність єдиного чіткого уявлення, що представляє собою аграрний ринок як цілісний об'єкт правового регулювання. Це стримує розвиток та функціонування аграрного ринку, а також знижує ефективність нормативно-правового впливу на відносини, які складаються щодо реалізації сільськогосподарської продукції.

Викладене підтверджує актуальність теми дослідження та обумовлює його мету.

Мета наукової статті полягає у розробці пропозицій щодо конкретизації визначення аграрного ринку як об'єкту правового регулювання.

Результати дослідження. Правове регулювання визначається як упорядкування суспільних відносин, здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток [2, с. 225]. В теорії права виділяють сферу правового регулювання як сукупність суспільних відносин, яку можна і необхідно впорядкувати за допомогою права і правових засобів. При цьому відносини виробництва, обміну і розподілу складають економічну основу суспільства, його каркас і потребують упорядкування. Виходячи з цього сфера економічних відносин є традиційною сферою правового регулювання [2, с. 225; 3, с. 91].

Вагомою складовою сфери економічних відносин варто виділити аграрний ринок, який у силу свого потенціалу та позитивного впливу на стабільний розвиток аграрного сектору і забезпечення продовольчої безпеки держави, має виступати пріоритетним напрямом правового регулювання аграрного сектору економіки. При цьому потрібно привести думку С.З. Лівшиця, який обґрунтовує, що межі правового регулювання не співпадають з межами відповідних суспільних відносин, на які воно спрямовується [3, с. 91].

Отже, для визначення аграрного ринку як об'єкта правового регулювання необхідно визначити його сутність як юридичної категорії. Одночасно варто брати до уваги, що економічний зміст певного явища суспільного життя виступає первинним стосовно його юридичної сутності і визначає юридичну суть останнього [4, с.19].

Спираючись на викладене та враховуючи, що аграрний ринок в першу чергу явище економічне, доцільно коротко зупинитися на характеристичні його економічної сутності.

Аналіз публікацій дослідників – економістів вказує на те, що розкриття сутності аграрного ринку ґрунтується на аналізі загального поняття ринку. У найбільш широкому вигляді поняття ринку характеризує економічні відносини, які виникають у зв'язку з обміном матеріальних благ, а також з виробництвом і розподілом цих благ [5]. В свою чергу Р.О. Халфіна розглядає ринок як ланку, де реалізується зв'язок виробництва і споживання, визначаються потреби суспільства і можливості виробника, дається суспільна оцінка ефективності виробництва [6, с. 5].

Одне з останніх ґрунтовних досліджень економічної сутності аграрного ринку проведено Н.Ф. Павленчик. Авторкою проаналізовано та узагальнено найбільш традиційні та усталені на енциклопедичному рівні та в економічній науці погляди на розуміння поняття ринку.

Беручи до уваги результати її дослідження, можна назвати основні сформовані позиції щодо трактування зазначеного поняття. Зокрема, у тлумачному словнику ринок визначається як сфера товарного обігу, попит і пропозиція товарів і послуг, фінансових ресурсів, цінних паперів, золота, інвестицій тощо. На думку деяких вчених ринок представляє собою особливий механізм взаємодії між продавцем і покупцями для визначення ціни та кількості товару (П. Семюельсон). Інші автори пропонують розглядати ринок як територію, починаючи від місця торгівлі, до всієї території, частини якої пов'язані відносинами вільної торгівлі таким чином, що ціни вирівнюються швидко та легко (А. Курно). В решті решт, однією з останніх з'явилась теорія, відповідно до якої ринок представляє собою систему інститутів, які зводять продавців і покупців конкретного товару або послуг (П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та інші) [7, с. 86-87].

Вищезазначені погляди на розуміння поняття ринку наклали відбиток на його визначення у нормативно-правових актах. Наприклад, ринок товарів (робіт, послуг) у Податковому кодексі України визначається як сфера обігу товарів (робіт, послуг), що визначається виходячи з можливості покупця (продавця) без значних додаткових витрат придбати (реалізувати) товар (роботи, послуги) на найближчій для покупця (продавця) території (п. 14.1.218 ПК України). Схоже визначення має ринок теплової енергії, під яким розуміють сферу обороту теплової енергії як товару, на який є попит і пропозиція (ст. 1 Закону України "Про теплопостачання" від 2 червня 2005 р.) Під фондовим ринком (ринком цінних паперів) розуміється сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів); а під регульованим (організаційно оформленим) фондовим ринком – фондова біржа, що функціонує постійно на підставі відповідної ліцензії, виданої Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку в установленому нею порядку, і забезпечує проведення регулярних торгів цінними паперами (статті 1, 2 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23 лютого 2006 р.).

Поняття аграрного ринку також сформовано під впливом наведених вище теорій щодо поняття ринку. Так, наукове визначення аграрного ринку надав професор В.І. Семчик. На його думку аграрний ринок – це сфера товарного обміну, який здійснюється між продавцями і покупцями (юридичні і фізичні особи, територіальні громади, держава) як товарообмін, що виникає на підставі попиту і пропозиції за результатами аграрного товаровиробництва у встановлених місцях і формах шляхом укладання і виконання договорів купівлі – продажу, інших цивільно-правових правочинів на добровільно узгоджених умовах і цінах та волевиявлення продавців і покупців [8]. В свою чергу визначення аграрного ринку як інституційної системи або простору економічних, соціальних, господарських, галузевих відносин суб'єктів господарювання, завданням якого є співпраця (координація) та управління що здійснюється в умовах виробництва, обміну, зберігання, транспортування, розподілу і купівлі, та являється сукупністю великої кількості спеціалізованих ринків (землі, фінансового, зерна, цукру, молока тощо), а також здійснює формування ефективного поля їх діяльності, формуючи відповідні правила та механізми спільної участі в цьому середовищі з метою забезпечення продовольчої безпеки та споживчих потреб громадян запропонував В.А. Мамчур [9]. Він же відмічає, що деякі автори висловлюють думку, що аграрний ринок представляє собою сукупність ряду специфічних продуктових ринків (цукру, зерна, овочевої продукції тощо).

Викладене дозволяє зробити висновок, що поняття ринку і аграрний ринок є багатограними та складними категоріями, тому цілком можна погодитися з В.А. Мамчуром, що кожне визначення наведених понять є правильним, але містить у собі певний аспект цих складних економічних явищ [9].

Термін аграрний ринок є широко вживаним у юридичній сфері, а саме поняття набуло офіційного визначення. Так, під аграрним ринком розуміється сукупність правовідносин, пов'язаних з укладанням та виконанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції (ст. 2 Закону України "Про державну підтримку сільського господарства" від 24 червня 2006 р.).

Наведене визначення є досить загальним і неконкретизованим, зокрема стосовно суб'єктів і видів договорів, внаслідок чого аграрним ринком можна вважати, наприклад, правовідносини, які мають місце в результаті укладання цивільно-правового договору щодо малої кількості сільськогосподарської продукції між громадянами (купівля-продаж однієї одиниці великої рогатої худоби тощо).

Одночасно, у нормативно-правових актах використовуються інші схожі терміни, зокрема, організований аграрний ринок (Закон України "Про державну підтримку сільського господарства" від 24 червня 2006 р.); ринок аграрної продукції (План організаційних заходів щодо сприяння розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та забезпечення доступу особистих селянських і фермерських господарств на ринок аграрної продукції, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2009 р. № 219-р); ринок сільськогосподарської продукції (Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р); агропродовольчий ринок (Закон України "Про безпечність та якість харчової продукції" в редакції від 1 січня 2015 р.); оптовий ринок сільськогосподарської продукції (Закон України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції" від 25 червня 2009 р.); ринок зерна (Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні" від 4 липня 2002 р.). Закріплені або очевидні з контекстного аналізу змісту нормативно-правового акту визначення цих понять вказують на відсутність єдиної позиції щодо сутності ринку. Ринок, на якому обертається сільськогосподарська продукція, представляється місцем чи сферою товарообігу або суб'єктом відносин товарообігу. Крім цього в наукових джерелах та матеріалах періодичних видань можна зустріти термін "агропромисловий ринок".

Така ситуація не сприяє формуванню єдиного уявлення про сутність аграрного ринку як об'єкту правового регулювання, ускладнює встановлення меж правового впливу, унеможливило розробку стратегії, форм і методів державного регулювання, які мають знаходити зовнішній прояв через закріплення в урядових або відомчих нормативно-правових актах.

Отже, варто зупинитись на аналізі співвідношення поняття аграрного ринку з деякими схожими поняттями.

Дослідники пропонують проводити співвідношення понять аграрного і агропромислового ринку, відштовхуючись від їх товарної наповненості. Так, на думку Н.Ф. Павленчик агропромисловий ринок несе товарне навантаження у вигляді як сільськогосподарської продукції, так і продукції промислового походження. При цьому складовими агропромислового ринку можуть бути ринки праці, землі, засобів виробництва, техніки тощо [7, с. 90]. Натомість товарна наповненість аграрного ринку обмежується сільськогосподарською продукцією у необробленому вигляді або такою, що пройшла первинну обробку.

Аналізуючи співвідношення понять аграрного ринку з поняттями агропродовольчого ринку та оптового ринку сільськогосподарської продукції, варто спиратися на визначення останніх. Так, агропродовольчий ринок – спеціально оснарене та відведене місце, що використовується для надання послуг зі створення належних умов для продажу сільськогосподарської продукції (ст. 1 Закону України “Про безпечність та якість харчової продукції”). В свою чергу, оптовий ринок сільськогосподарської продукції – юридична особа, предметом діяльності якої є надання послуг, що забезпечують здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією (ст. 1 Закону України “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції”).

З наведених визначень можна зробити висновок, що агропродовольчий ринок та оптовий ринок сільськогосподарської продукції представляють собою елементи інфраструктури аграрного ринку, певні його частини. При цьому агропродовольчий ринок, як правило, уособлює собою місце роздрібною торгівлі сільськогосподарською продукцією кінцевому споживачу, а оптовий ринок сільськогосподарської продукції як юридична особа організовує, облаштовує та надає місце для укладання угод, якими опосередковується продаж оптових партій цієї продукції.

Нарешті інтерес представляє співвідношення понять аграрного ринку та ринку сільськогосподарської продукції. Ринок сільськогосподарської продукції згідно ст. 1 Закону України “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції” визначається як частина аграрного ринку, де здійснюється оптова торгівля сільськогосподарською продукцією. Очевидно, що наведене визначення може використовуватись тільки в рамках зазначеного Закону, оскільки в іншому випадку викликає зауваження в частині обмеження ринку тільки оптовою торгівлею.

Проте, на думку Н.Ф. Павленчик поняття аграрного ринку та ринку сільськогосподарської продукції виступають синонімами. Авторка зазначає, що сутність цих понять одна й та сама, а призначення ринків полягає у створенні умов для налагодження торговельних відносин виключно з метою купівлі-продажу лише сільськогосподарської продукції [7, с. 91]. В цілому погоджуючись з позицією Н.Ф. Павленчик, можна припустити, що певне розмежування між аграрним ринком та ринком сільськогосподарської продукції може відбуватися через конкретизацію понять сільськогосподарської продукції та продукції сільського господарства.

Беручи до уваги сформоване у теорії права розуміння об'єкту правового регулювання, яким виступають суспільні відносини, що можуть і повинні бути врегульовані правом, заслуговує на увагу позиція тих дослідників, які розглядають ринок через призму економічних відносин.

Так, у своєму дослідженні Н.Ф. Павленчик окремо звертає увагу на те, що глибоко і ґрунтовно опрацьовано теоретичні засади ринку відомим ученим С. Мочерним. На його думку сучасний ринок представляє собою певну сукупність економічних відносин між домашніми господарствами, різними типами фірм та організацій і державою, з приводу купівлі товарів і послуг у сфері обігу й механізм забезпечення цього процесу відповідно до законів товарного виробництва і грошового обігу [10, с. 159].

В схожому руслі провів дослідження ринку як об'єкту правового регулювання С.А. Парашук. У результаті автор пропонує визначити ринок як урегульовану нормами права сукупність суспільних відносин, пов'язаних із здійсненням на основі конкуренції підприємницької діяльності у певних сферах виробництва, продажу або набуття взаємозамінних або ідентичних товарів (робіт, послуг) з урахуванням того, що відносини виникають між особами, з яких хоча б одна – суб'єкт підприємництва [5]. Також дослідник стверджує, що з точки зору правового регулювання мають значення наступні ознаки ринку: розуміння ринку як певної сфери (області) підприємницької діяльності, включаючи обіг; спеціальні суб'єкти ринку та територія або межі ринку [5].

Аналіз чинного законодавства вказує, що у деяких нормативно-правових актах визначення ринку дається саме через суспільні відносини. Наприклад, ринок електричної енергії представляє собою систему відносин, які виникають між суб'єктами ринку при здійсненні купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, передачі та розподілі електричної енергії електричними мережами, постачанні електричної енергії споживачам (ст. 1 Закону України “Про засади функціонування ринку електричної енергії України” від 24 жовтня 2013 р.); ринок зерна – це система товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням (ст. 1 Закону Про зерно та ринок зерна в Україні). Так само і вищенаведене законодавче визначення аграрного ринку розкривається як сукупність правовідносин.

Таким чином, спираючись на викладене і доробки теорії права щодо об'єкту правового регулювання можна запропонувати наступне визначення аграрного ринку як об'єкту правового регулювання. Аграрний ринок – це сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ринку щодо реалізації сільськогосподарської продукції та наданні пов'язаних допоміжних послуг на засадах конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації, а також державного контролю за безпечністю та якістю сільськогосподарської продукції. При цьому у межах аграрного ринку складаються багатоманітні відносини між виробниками і споживачами, формуються виробничо-економічні зв'язки, має місце органічне поєднання аграрного виробництва та інших галузей національної економіки. Слід зазначити, що не всі відносини, які мають місце у межах аграрного ринку, підпадають під правове регулювання. Наприклад, не піддаються правовому регулюванню економічні відносини, пов'язані з дією механізму попиту і пропозиції [5].

Отже, враховуючи, що ефективне функціонування аграрного ринку може забезпечити сталий розвиток аграрного сектора економіки та продовольчу безпеку держави, потрібно виділити ті аспекти цього ринку, які можуть і повинні виступати напрямами правового регулювання.

У літературі багаторазово наголошувалося на необхідності формування ефективних ринкових структур, які б стимулювали виробництво, обслуговування і просування продукції від виробника до споживача [11]. Підтримуючи цю пропозицію, слід зазначити, що її втілення неможливе без удосконалення правових засад функціонування інститутів аграрного ринку, встановлення статусу учасників аграрного ринку, створенні ефективного правового підґрунтя для їх функціонування на ринку.

Також правового регулювання потребують питання ціноутворення щодо сільськогосподарської продукції і підтримки виробника цієї продукції. Не менш важливим напрямом правового регулювання виступає встановлення вимог стосовно безпечності та якості сільськогосподарської продукції і забезпечення дотримання цих вимог.

Насамкінець, у літературі неодноразово наголошувалося на необхідності забезпечення ефективного державного регулювання аграрного ринку, що може бути досягнуте за рахунок удосконалення нормативно-правових актів, в яких закріплюється компетенція і контрольні повноваження відповідних органів державної влади.

Для втілення цих пропозицій доцільно підготувати та прийняти стратегію розвитку аграрного ринку, в якій закріпити його визначення, мету, стратегічні цілі та принципи функціонування аграрного ринку, визначити комплекс організаційних, економічних, фінансових та правових заходів щодо забезпечення функціонування та розвитку цього ринку. Основою для розробки такої стратегії можуть виступити положення Указу Президента України від 6 червня 2000 року № 767/2000 “Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку”, які мають бути переглянуті з урахуванням сучасного стану аграрного ринку та норм чинного законодавства.

Висновки та пропозиції.

На підставі викладеного запропоновано під аграрним ринком як об'єктом правового регулювання розуміти сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ринку щодо реалізації сільськогосподарської продукції та наданні пов'язаних допоміжних послуг

на засадах конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації, а також державного контролю за безпечністю та якістю сільськогосподарської продукції.

Серед основних напрямів правового регулювання можна назвати встановлення та удосконалення правового статусу учасників аграрного ринку, відносини щодо ціноутворення, забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції, державного регулювання аграрного ринку.

З урахуванням того, що чітке визначення аграрного ринку як об'єкту правового регулювання дозволить за допомогою комплексу правових заходів, спрямованих на певне коло суспільних відносин, що складаються в межах аграрного ринку, поступово підвищити ефективність функціонування аграрного сектора економіки пропонується розробка та прийняття стратегії розвитку аграрного ринку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гофман М.О. Економічна сутність аграрного ринку [Електронний ресурс] // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. Випуск 6. Том 2. – Полтава, 2013. – С. 126 – 130. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua>.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. – Київ: Правова єдність, 2010. – 525 с.
3. Лившиц С.З. Теорія права. Учебник. – М.: Издательство БЕК, 1994. – 224 с.
4. Иванюк А.В. Правовые проблемы создания холдинга: На примере железнодорожного транспорта: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Электронный ресурс]. – М.: РГБ, 2006. – 139 с. – Режим доступа: <http://www.disserscat.com/content/pravovye-problemy-sozdaniya-kholdinga-na-primere-zhelezнодорожного-transporta>
5. Парашук С.А. Рынок как объект правового регулирования [Электронный ресурс] // Законодательство. – 2002. – № 7. – Режим доступа: www.for-expert.ru/.../zakonodatelstvo-7-2002...
6. Халфина Р.О. Современный рынок: правила игры. [Электронный ресурс]. – М., 1993. – 138 С. – Режим доступа: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie4930.html>
7. Павлинич Н.Ф. Теоретичні основи обґрунтування дефініції “ринку сільськогосподарської продукції” // Економіка АПК. – 2014. – № 1. – С. 85 – 92.
8. Семчик В.І. Теоретичні засади формування організаційних та правових інститутів аграрного ринку / В.І. Семчик // Організаційно-правові проблеми розвитку аграрного та земельного ринків в Україні: наук. доп. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С. 5-18.
9. Мамчур В.А. Аграрний ринок як інститут розвитку аграрного бізнесу [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2342>
10. Мочерний С.В. Економічна теорія. Посібник / С.В. Мочерний. – К.: Вид. центр “Академія”, 2003. – 656 с.
11. Шпикуляк О.Г. Проблеми розвитку та регулювання аграрного ринку // Економіка АПК. – 2009. - №7. – С. 120 – 127.

УДК 349.6

ЩОДО ЮРИДИЧНОГО ПОНЯТТЯ ВІДХОДІВ: ЗАКОНОДАВЧЕ ВИЗНАЧЕННЯ І РОЗМЕЖУВАННЯ З СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ

Трегуб О. А., аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України

Трегуб О. А. Щодо юридичного поняття відходів: законодавче визначення і розмежування з суміжними поняттями.

У представленій статті досліджується юридичне поняття відходів. Головною метою цієї статті є обґрунтування пропозицій щодо усунення колізії у законодавчому визначенні відходів і розмежування юридичного поняття відходів з окремими суміжними поняттями. В статті аргументується необхідність узгодження визначень відходів, що встановлюються різними нормативно-правовими актами, із Законом України «Про відходи». Також обґрунтовується, що узгодженню з концептуалізованим законодавчим визначенням відходів підлягає і визначення відходів як об'єкта класифікації. Особливої уваги приділено розмежуванню юридичних понять відходів і вторинної сировини. В статті досліджується новітній європейський досвід щодо обмеження юридичного розуміння відходів через поняття кінця їх режиму, закріпленого Директивою 2008/98/ЕС про відходи. На законодавчому рівні пропонується встановити загальні та спеціальні вимоги належності окремих речовин, матеріалів і предметів до вторинної сировини.

Ключові слова: юридичне поняття відходів, законодавче визначення, суміжне поняття, вторинна сировина, утилізація.

Трегуб А. А. К юридическому понятию отходов: законодательное определение и размежевание со смежными понятиями.

В представленной статье исследуется юридическое понятие отходов. Главной целью этой статьи является обоснование предложений по устранению коллизии в законодательном определении отходов и размежеванию юридического понятия отходов с отдельными смежными понятиями. В статье аргументируется необходимость согласования определений отходов, которые устанавливаются разными нормативно-правовыми актами, с Законом Украины «Об отходах». Также обосновывается, что согласованию с концептуализированным законодательным определением отходов подлежит и определение отходов как объекта классификации. Особое внимание уделено размежеванию юридических понятий отходов и вторичного сырья. В статье исследуется новейший европейский опыт по ограничению юридического понимания отходов посредством понятия конца их режима, закрепленного Директивой 2008/98/ЕС об отходах. На законодательном уровне предлагается установить общие и специальные требования отнесения отдельных веществ, материалов и предметов ко вторичному сырью.

Ключевые слова: юридическое понятие отходов, законодательное определение, смежное понятие, вторичное сырье, утилизация.

Tregub O. A. Concerning the legal concept of waste: legislative definition and delineating with adjacent concepts.

The present paper studies the legal concept of waste. The main aim of this paper is to ground the propositions to eliminate collision in legislative definition of waste and to delineate the legal concept of waste with detached adjacent concepts. The paper argues that it is necessary to conform definitions of waste from different acts of the legislation to the Law of Ukraine on waste. It is also proved that the definition of waste as a classification object should be conformed to conceptualized legislative definition of waste. Special attention is given to delineating the legal concepts of waste and secondary raw materials. The paper investigates up-to-date European experience on restricting of the legal understanding of waste by means of the concept of end-of-waste status that fixed by the Directive 2008/98/EC on waste. It is proposed to set up general and special legislative demands for belonging of some substances, materials and objects to secondary raw materials.

Key words: legal concept of waste, legislative definition, adjacent concept, secondary raw materials, recovery.

Постановка проблеми. Поняття відходів як складного і багатогранного явища суспільного життя визначається у межах різних сфер наукового знання та людської діяльності, у тому числі – у юридичній сфері. Юридичне визначення відходів може бути законодавчим і доктринальним (науковим).

Законодавче визначення відходів представляє особливий інтерес для дослідження, оскільки прямо і зворотно пов'язане з існуючими відносинами у сфері поводження з відходами та здатне справляти на них коригуючого, стабілізуючого і іншого впливу. Це обумовлено тим, що таке визначення: опосередковано виражає досягнутий культурний і технологічний рівень суспільства, які обумовлюють характер ставлення до відходів і їх сприйняття; є показником співвідношень і пріоритетів в економічній, соціальній та екологічній складових державного розвитку; закладає підвалини правового регулювання поводження з відходами; закріплюється як норма-дефініція права, характеризується загальнообов'язковістю і забезпечується державним примусом. Разом з тим наразі існує декілька підходів до визначення такого поняття, що стримує як розвиток законодавства, так і практику поводження з відходами.